

Βυζαντινή Αγιολογία με έμφαση στον βίο του Λέοντος Κατάνης

Διδάσκων: Καθηγητής Αλέξανδρος Αλεξάκης

13^η ενότητα: «Διάλεξη 13»

Κύρια σημεία του μαθήματος

Στη δέκατη τρίτη θεματική ενότητα του μαθήματος γίνεται μετάφραση και σχολιασμός των παραγράφων 19 - 25 του Βίου Λέοντος Κατάνης. Αποστολή Αξιωματούχου Ηρακλείδη στην Κατάνη και σύλληψη Ηλιοδώρου 2 φορές. Συνεχίζεται η παραβολή του κειμένου με τους μαγικούς παπύρους. (μέρος 2ο) Συζητείται η σχέση του με ιστορίες που στη Δύση παραδίδονται κάτω από το όνομα του μάγου Βιργιλίου.

Λέξεις κλειδιά του μαθήματος

Βίος Λέοντος Κατάνης, Ηρακλείδης, Ηλιόδωρος, Θαλάσσιο ταξίδι, προσέλευση, adventus, Βιργίλιος.

Ακολουθεί το υπό εξέταση κείμενο

19. αὐτοῦ τοιγαροῦν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀποπλεύσαντος καὶ δι' ἡμερῶν τριάκοντα τὴν νῆσον καταλαβόντος κατὰ τινα συγκυρίαν ὥραθη ὁ Ἥλιόδωρος παρὰ τὸν αὐγιαλὸν καθίζων καθ' ὃν τόπον αὐτὸς Ἡρακλείδης τὴν ναῦν ἐκέλευσεν ἐποκεῖλαι·; καὶ αὐτὸς προσαγορεύσας αὐτοὺς κατὰ τὴν κοινήν συνήθειαν ἔφη·; <<μή τινα καλούμενον Ἥλιόδωρον πάριτε ζητοῦντες;>> τῶν δὲ πρὸς τῷ ῥήματι παρὰ προσδοκίαν ῥηθέντι καταπλαγέντων αὐτὸς πάλιν ἀποκρίνεται·; <<μή κόπους ἑαυτοῖς μάτην παράσχοιτε·; ὕδου γὰρ ἐγὼ πάρειμι νῦν αὐθαιρέτως ὁ ζητούμενος·; Ἥλιόδωρον ἕτερον οὐδαμῶς ἂν δυνηθείητε θεάσασθαι πώποτε. ἐγὼ καὶ τὴν παρουσίαν ὑμῶν ταύτην τὴν δι' ἐμὲ γεγενημένην ἀποδέχομαι καὶ τὴν μεθ' ὑμῶν πορείαν ἀσμένως ἀσπάζομαι·; αἰρετώτερον γάρ μοι μᾶλλον θάνατον ἐλέσθαι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἐμῶν δεσποτῶν, ἢπερ τὸ ζῆν μετ' ἀδείας παρ' ἄλλοις.>>

20. ὁ γοῦν Ἡρακλείδης τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ προσεσχηκῶς καὶ θάμβους πλησθεὶς ἐπέισθη παρευθὺ τοῦτον εἶναι τὸν ζητούμενον. καὶ αὐτὸς προσθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· <<ἄνδρες αὐδέσιμοι καὶ συνετοί, ὕδοῦ νῦν ὑμεῖς ἔγνωτε πάντως, ὡς οὐ βίβρινος ἀνάγκης κατεπειγόμενος ἦκω πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἐκὼν αὐτοπροαιρέτῳ πάρειμι γνώμη· εὐ γὰρ ἀποδιδράσκειν ἔμελλον, τὴν ἀρχὴν φυγεῖν ἐπτοούμην οὐδ' ὄλωσ·; μὴ δὴ διαπράξασθαι τὰ τῶν δραπετῶν εὐς ἐμὲ διανοηθῆτε.>> ὁ δὲ δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν ἀδεῶς πορεύεσθαι καὶ μετ' αὐτῶν ἀκωλύτως συνελθεῖν ἐν τῇ πόλει· χρεῶν γὰρ ἔλεγεν εἶναι τῆς πόλεως ἔνδοθεν γενέσθαι,

<<Ὅπως τὰ τῶν χρειῶν ἐλλείποντα παρὰ τῶν ἐχόντων εὐσκομισώμεθα.>> λέγει γοῦν ὁ Ἡλιόδωρος τῷ Ἡρακλείδῃ· <<τὴν βουλήν μοι νῦν ἀπαγγείλατε τῶν βασιλέων καὶ τὴν ὑμετέραν, κἀγὼ δίδωμι ὑμῖν ἄδειαν ἀδεῶς διαναπαύεσθαι μέχρις ἂν ὑμᾶς εὐοδώσω διὰ μιᾶς ἡμέρας ἢ μᾶλλον ὥρας ἀκαμάτως καταλαβεῖν τὸ Βυζάντιον.>> ὡς δὲ θαμβούμενος ἐπὶ πλεόν Ἡρακλείδης διηπόρει ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ ῥήματος καὶ τῶν ῥιμάκων λαβεῖν ἔλεγεν ἡμερῶν πρὸς ὑποστροφὴν προθεσμίαν, ὧν τὰς ἡμισείας ἦδη προσανηλῶσθαι τούτοις χρονοτριβήσασιν, αὐθις ἔφησεν Ἡλιόδωρος· <<λάβε δὴ καὶ τὰς ὑπολειπομένας πάσας πρὸς ἀνάπαυσιν· ἐπὰν δὲ τούτων ἡ τελευταία φθάσῃ, καθάπερ ἐπηγγειλάμην ἐντεῦθεν ἀπαίρομεν καὶ δι' αὐτῆς τῆς μιᾶς ἡμέρας τὴν βασιλεύουσαν καταλαμβάνομεν.>>

21. γέγονεν οὕτω κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, καὶ τῶν λοιπῶν ἡμερῶν παρελθουσῶν ἤγγικεν ἡ τελευταία καὶ ἐμπρόθεσμος, καθ' ἣν Ἡρακλείδης Ἡλιοδώρῳ λέγει· <<καιρὸς ὕδου πᾶρεστι πληρῶσαί σε τὸ ἐπαγγελθέν·; εὐ δ' ἀνανεῦσαι πρὸς τοῦτο θελήσειας, ὑποβρύχιόν σε τῷ βυθῷ τῆς θαλάττης προστάττω γενέσθαι.>> ὁ δὲ Ἡλιόδωρος ἐπὶ τὸ λουτρὸν βαδίζειν προέτρεπε μετ' αὐτοῦ αὐτόν τε τὸν Ἡρακλείδην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἔνθα τὸ πάντων ἀπιστότατον δαιμόνιον φάσμα λέγεται γεγονέναι παρ' αὐτοῦ·; καὶ γὰρ εὖσεληλυθόντων αὐτῶν ὡς ἔδοξεν ἐν τῷ λουτρῷ καὶ λουσαμένων τοὺς ἅπαντας ἐν τῷ κολύμβῳ συνεισελθεῖν μεθ' ἑαυτοῦ προτρέπεται, παραγγείλας πρότερον μηδένα μηδαμῶς τὸν Χριστὸν ὀνομάσαι·; τὰς δὲ κάρας αὐτῶν τοῖς ὕδασι καταδύσας ἐπὶ μικρὰν ῥοπήν, ἐν τῷ ἀνανεῦειν αὐτοὺς αὐφνιδίως ὤφθησαν εὐρεθέντες ἐν τινὶ βαλανείῳ τοῦ Βυζαντίου·; ἀκριβέστερον δὲ περισκοπούμενοι καὶ διαπορούμενοι ἐπὶ τῇ παραδόξῳ παρ' ἐλπίδας παρουσίᾳ

καὶ πρό γε πάντων Ἡρακλείδης μόλις ἑαυτοῦ γενόμενος ἐγνώρισεν ἑαυτὸν ἐν τῷ βασιλικῷ παμμεγέθει βαλανείῳ τυγχάνοντα·; πρὸς δὲ τὰ ἐκτὸς τοῦ λουτροῦ γενόμενοι εὔροσαν ἕκαστος καὶ τὰ ἴδια ἐνδύματα κείμενα, μηδενὸς ταῦτα φυλάσσοντος.

22. λαβόντες τοίνυν τὸν Ἡλιόδωρον τοῖς βασιλεῦσι παρέστησαν, οἷς καὶ πάντα τὰ παρακολουθήσαντα κατ' ἔπος ἀπήγγειλαν καὶ ὅτι <<τῆ παρελθούσῃ νυκτὶ πρὸς τῆ πόλει μείναντες Καταναίων κἀκεῖσε λουσάμενοι σήμερον παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εὗς τὴν βασιλεύουσαν εὐρέθημεν.>> ἐκπλαγέντες οὖν ὡς εὐκὸς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ ἀκούσματος οἱ αὐτοκράτορες καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀσέβειαν τῆς αὐτοῦ γοητικῆς περιεργίας ἐκ τούτου τεκμηράμενοι οὐδὲ ψιλῆς ἐρωτήσεως ὅλως τὸν ἀλιτήριον ἠξίωσαν, ἀλλὰ θᾶπτον κεφαλικὴν ἀπεφήναντο τιμωρίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ καθώρκωσε τοὺς βασιλεῖς κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, ὥστε προστάξαι παρασχεθῆναι αὐτῷ ὕδωρ πιεῖν. ἐπιδοθέντος οὖν αὐτῷ ὕδωρ ἐν φιάλῃ προσεπολήσατο πίνειν, μηδαμῶς μέντοι κορέννυσθαι·; κατ'

ὀλίγον δὲ διὰ τοῦ ὕδατος ἐν τῇ φιάλῃ καταδύς ἄφαντος
γένονεν ἀπ' αὐτῶν, τοῦτο μόνον εὐπών· <<βασιλεῦ, τὸ παρὸν σώζοιο, ζήτει δέ μ
ε πάλιν ἐν τῇ πόλει Κατάνη.>>

23. οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς, τὸ τοιόνδε γοητείας ἀνάμεστον τεράστιον κατιδόντες, ἐπὶ πολὺ καταπληττόμενοι διέμενον ἔνεοί·; ἔπειτα κατὰ μικρὸν εὗς ἀνάμνησιν ἐναγόμενοι τῆς ῥηθείσης παρ' αὐτοῦ φωνῆς, δι' ἧς ἐπὶ τὴν τῶν Καταναίων πόλιν ἐπηγγείλατο πορεύεσθαι πάλιν, ἐκ δευτέρου τὸν Ἡρακλείδην προσκαλεσάμενοι τὰ ἐκεῖσε καταλαβεῖν παρακελεύονται. ὡς δὲ τὴν νῆσον αὖθις οὗτος δι' ἡμερῶν οὐκ ὀλίγων κατέλαβε, πρὸ τοῦ πλοῖον προσορμίσαι τῆς γῆς, προέφθασεν ὁ Ἡλιόδωρος πρὸς τῷ αὐγιαλῷ ἐφιστάμενος, λόγοις εὐρηνικοῖς προσαγορεύων αὐτούς·; ὃν Ἡρακλείδης θεασάμενος δρομαίως ἐπ' αὐτὸν ὡς εἶχε τάχους ἐφώρμησε καὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ αὐφνιδίως δραξάμενος εἶχετο κατὰ κράτος·; ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτὸν·; <<ἐπειδὴ πάλιν κόπους παρέχειν προηρημένον ὀρῶ σε σεαυτῷ, προσφιλέστατε, παραινῶ, μὴ κάμνε μάτην, ἀλλὰ λάβε παρ' ἐμοῦ βεβαίως ἀρραβῶνα, δι' οὗ δυνήσῃ διὰ μήκους ἡμέρας μιᾶς αὐθημερὸν τὴν βασιλεύουσιν καταλαβεῖν.>>

24. Ὁ δὲ τοῖσδε τοῖς αἰμυλίοις ῥήμασι πειθήνιος γεγονῶς ἐν ἁμεριμνίᾳ καὶ ἀδείᾳ πάσῃ τῷ καιρῷ πρὸς ἀνάπαυσιν ἀπεχρήσατο, τὴν ἐμπρόθεσμον καὶ τελευταίαν ἀναμένων ἡμέραν·; καθ' ἣν ὁ Ἡλιόδωρος τῆς χειρὸς αὐτοῦ Ἡρακλείδου λαβόμενος, ἐπομένων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, πρὸς τὸν αὐγιαλὸν ἐπορεύθη μεγαλοφρονῶν ἅμα καὶ σφόδρα γαυρούμενος ἐφ' οἷς ἔμελλε δρᾶν. κεκίνητο δὲ κατ' αὐτοῦ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, βουλόμενον αὐτῷ χειρὰς ἐπιβαλεῖν καὶ θάνατον ἐπαγαγεῖν, τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ μηκέτι στέγειν δυνάμενον·; πρὸς οὓς ὁ Ἡρακλείδης ἔλεξεν ἐπιεικῶς·; <<ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ σύνδουλοι, οὐ δίκαιόν ἐστι, ζητήσῃς βασιλικῆς κατὰ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς γεγενημένης, δίχα τῆς ἐκείνων δοκιμασίας καὶ κρίσεως ὑπ' ἄλλου τινὸς τοῦτον ἀναλωθῆναι.>>

25. τοῦ δὲ δημώδους ὄχλου τοῖσδε τοῖς λόγοις τοῦ θυμοῦ λήξαντος, ὁ Ἡλιόδωρος ἐκτείνας τὴν μετὰ χεῖρας κατεχομένην αὐτοῦ ῥάβδον δαφνίνην διαχαράττει σχῆμα πλοιαρίου περὶ τὸ κύτος τῆς θαλάσσης, διατάσσει τε τοὺς ναύτας κατ' αὐτὴν τὴν διαγραφὴν τοῦ πλοίου, οὓς μὲν πρυμναίους, οὓς δὲ πρωραίους, μέσον ἔμβαλὼν τὰ τούτων ἐφόδια ὅσα τε πρὸς διατροφήν καὶ ὅσα πρὸς ἀποσκευὴν ἐπεφέρωντο, ἔσχατος δὲ πάντων μετὰ Ἡρακλείδου αὐτὸς εὐσελθὼν ὁ Ἡλιόδωρος, τὸν ἑαυτοῦ συμπάρεδρον ἐξ ὀνόματος καλέσας, αὐθόρμητον τὴν ναῦν, μηδενὸς ἔλκοντος, ἄνευ εὐρεσίας μετὰ σφοδρότητος πάνυ πολλῆς συνελαύνεσθαι παρεσκεύασεν· ἅμα μὲντοι καὶ προσεποιεῖτο τοῦ ἐπερωτᾶν, <<ἐν ποίῳ τόπων>> λέγων <<κατελάβομεν;>> ὁ δὲ συμπάρεδρος δαίμων ἠκούετο διδοῦς

τὰς ἀπορκρίσεις·; <<εὗς τοὺς Καλάμους>> φησί <<τοῦ Ῥηγίου.>> καὶ πάλιν ὁ μὲν ἐπηρώτα <<ποῦ παροδεύομεν;>> ὁ δὲ <<εὗς Κρότωνα>> ἔφασκεν. εἶτα πυθομένῳ <<ποῦ ποτε ἄρα παραβάλλομεν;>> <<εὗς Ὑδροῦντα>> ἀπεκρίνατο·; καὶ καθεξῆς τοὺς ἐπισημοτέρους τόπους ποτὲ μὲν λιμένων, ποτὲ δὲ πόλεων ὀνομαστὶ δηλοῦντος πυκνότερον τοῦ δεινοῦ συμπλωτῆρος εὗς μῆκος ἡμέρας μιᾶς αὐθημερὸν τὴν βασιλεύουσιν καταλαμβάνουσιν. ὡς δὲ τῷ καλουμένῳ Βουκολέοντι παρέβαλον, ὀρμητηρίῳ τυγχάνοντι παρ' αὐτὰ τὰ βασίλεια, ἡ μὲν σκιαγραφηθεῖσα ναῦς ἐκείνη ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἄφαντος ἄφνω γέγονεν, αὐτοὶ δὲ μετὰ τῶν προσόντων αὐτοῖς ἐφοδίων πάντων ὧν πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπεφέροντο εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.